

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

725.94

Hely

Millenniumi emlékmű

Idő

"1914"

Személy

Szerző

Balogh Pál

Cím

Bpesti millenniumi emlékmű

Forrás:

Esti ujság

Bp.

(Hely)

1914 VII/15

(Idő)

(Köt. v. füz.)

A budapesti millenniumi emlékmű

Husz év óta készül. Két millió koronánál nagyobb összeg van beleépítve, beleöntve. S befejezéséhez még mindig csak közeleg.

Igaz, hogy monumentális alkotás lesz, milyen nem volt eddig Magyarországon. Építménye három tagból áll: előtérben az oszlopmű, háttérben a ketté osztott hemiciklus emelkedik. Mindezt öt allegorikus csoport, tizennégy történeti álló szobor, hét lovas alak és tizennégy dombormű, összesen 40 öntvény díszíti. Ily méretű kompozícióhoz sok idő kell és sok pénz.

Zala mester, az alkotó művész, rengeteget dolgozott. Elkészült az allegóriákkal, Nagy Lajos híján az összes király-szobrokkal, fölállította Árpád vezér alakját, megmintázta a hat alvezért s az összes reliefeket. De kifogyott jócskán az időből és teljesen az anyagi erőből. A szoboralap rég ki van merítve, elfogytak a póthitelek is. Mert idő múltával megdrágult az anyag, az előállítási munka. S a hiányzó szoborrészek csak úgy

rakhatók fel a talapzatra, ha az állam újabb póthitelt ad és kiváltja az ércalakokat az öntőből.

A dolog azonban nem látszik sürgősnek. Legkevésbé az állam részéről, mely pénzügyi bajokkal küzdök és improduktív emlékkiadásokra nem szívesen ad most fedezetet. De a közönség sem sürgeti, mert a millenniumi emlékmű iránt egyáltalán nem érdeklődik többé.

Régen elmúlt, messze mögöttünk van a honfoglalás ezredévi ünnepe. Elenyészett belőlünk a millenniumi hangulat is; napjainkban más gondok nyugoznak le, más érdekek izgatnak. Az emberek közbönsen haladnak el az egykori idők készülő monumentuma alatt s legfőleg pár sandi, bárgyu, vagy hideg és kétkedő pillantást vetnek reá, bármely lelkesedés, minden szeretet nélkül.

Be lehet vallani, hogy a Millenniumi emlékművet többé senki sem szereti, sokan haragszanak rá s a legtöbben unják. S ez-ellenérzésnek vannak kétségtelenül objektív okai is.

A gyakorlatilag gondolkozók

sokallják a vállalatba fektetett költségeket s a holt tőke elveszett kamatait, amik husz év alatt amortizálhatták volna mindazt, amibe a szobormű így tőkéstől került. A kritikai szemmel elmélyedők sok hibát találnak a művön s mert nem látják azt, amit tőle vártak, sőt követeltek, azért lekicsinylik, lefitymálják.

Legalaposabb kifogás, hogy a monumentum ott, ahol áll, nem érvényesülhet. A 3 kilométer hosszú Andrassy-ut végébe valóban nem ily emlékmű való, aminek tömeghatása a messzeségbe nincs s az óriási távlati tért képtelen betöl-

teni. Oda diadalkaput kellett volna állítanunk, ahogy egykor Wekerle kívánta! Nagy kár, hogy a honfoglalás nem ily diadalmű alakjában örökített meg. Mily hatalmas építmény állna most, századokra szóló s az architektura falairól mennyi dombormű ragyoghatna le, eibeszélni az utókornak az első évezred történetét...

E kívánatos megoldás helyett művészeink más javaltak s rábeszélő képességük, befolyásuk döntött a kérdésben. Elvették a

főszerepet az építéstől s átadták a szobrásznak. Az architektúrából a szobormű kerete lett s a szkulptúra adta tartalmát a műnek, melyet csak díszítnie kellett volna.

Zala mester a feladatot lírikusan fogta fel. Nem eposzt akart az ezredéves multról alkotni, hanem művészi allegoriát. A honfoglaló hét vezér lovascsoportja fölé szárnyas angyalt állított, a koronázás jelvényeivel s mögéje egy magyar valhallát a történelem fölként nagy alakjaival. De ez a finom szimbolikus egység széthull, odavész szükségkép az Andrassy-ut forgalmas zajában és rengeteg perspektívájában.

Baj volt az is, hogy Zala mester nem számíthatott e nagy munkánál odaadó, megértő társakra, és hogy csalatkozott bennük. Érzékeny volt csalódása az architektusban: Schikedanz mesterben, aki az oszlopművet s a hemiciklust építette. Mindkét alkotás elnyűtt sablonok közt mozog, iskolás pedantéria ásit le róla, s nem hogy emelné a szoborműveket, inkább megrontójává lesz az összhatásnak. Elmosódik az arkangyal szil-

houetteje az oszlop tetején, gullive-rekké törpülnek. a történeti figurák a hemiciklus terpedt boltívei alatt.

Még nagyobb baj volt, hogy a közreműködésre felhívott szobrászok sem váltak be. Zala mester megbizta őket mintázással, hogy a mű annál hamarabb elkészülhessen. De felületes vagy éretlen munkát végeztek, ami sok költségbe került, s az időt hiába pocsékolta. Zala mester így fogyott ki pénzéből, időből s az egész feladat vége is az ő vállára szakadt egészen.

Ezt a terhet azóta férfias kitartással, a művészlélek lelkiismeretével hordozza. Egészsége belerendült, anyagilag tisztulva ráfizetett. Talán meg is bánta már, hogy ez eredendő hibákkal terhelt vállathoz hozzákezdett. De egész ereje rajta van, hogy bevégezze s talán a koronázás félszázados fordulójára: 1917-re, készül vele.

Balogh Pál.